

Trosa

Kvaliteter att bevara och utveckla

Trosa stad har gått från att vara ett fiskeläge och hantverksstad till dagens blandade småstad där gammalt möter nytt. Tiden som badort präglar stadsbilden och den långa handelstraditionen lever ännu kvar i ett rikt och varierat näringsliv på orten. Stadskärnan på båda sidor om Trosaån med kåkstadens röda hus och sekelskifteshusens ljusa snickarglädje är en riksintressant småstadsmiljö. Längre har Trosa varit en omtyckt och välbesökt sommar- och turiststad men under senare tid har attraktionen ökat även andra tider på året. Besöks säsongen blir längre och längre och efter covid märks att fler väljer att bo och distansarbete från Trosa.

I Trosa finns småstadens torghandel, många restauranger och ett varierat utbud av övrig handel. Från sjösidan möts besökare först av Trosas gästhamn som utgör en viktig målpunkt för många. Där Vagnhärad har järnvägen och närheten till motorväg, har Trosa närheten till den vackra sörmländska skärgården och båtarnas farleder. Entrén från sjön är således viktig för upplevelsen av staden och därför är regelbunden muddring av farled och hamnområde av strategisk betydelse.

Till Trosa stads styrkor hör:

- Stadskärnan med en varierad och vacker miljö
- Trosaån med åpromenaderna
- Närheten till vatten med möjlighet att gå utmed stränderna i staden
- Sommaridyllen med ett myllrande folkliv
- Vacker landskapsbild och en mångfald i bebyggelsen
- Småskalighet
- Attraktiva och lättillgängliga grönområden
- Rikt företagande med ett varierat utbud
- Skärgården

Trosa stads utveckling

Staden utanför stadskärnan har i olika skeden expanderat

med en variation av olika bostadsområden. De äldsta är sekelskifteshusen på Östermalm och Ekensbergsområdet. Det var dock först under 1960-talet som en mer omfattande utbyggnad inleddes vilken kulminerade under 1970- och 1980-talet med områden som Trosalund, Karlsborg, och Tomtaklint. Mellan 1960–1980 nästan tredubblades befolkningen i Trosa stad. Under 2000-talet har utbyggnaden fortsatt både genom nyproduktion av bostäder både i flerfamiljshus och i småhusområden men också permanentning av tätortsnära fritidshusområden har ökat i takt med att kommunen byggt ut kommunalt vatten och avlopp. Vissa av dessa område ses redan idag som naturliga stadsdelar i Trosa snarare än traditionella fritidshusområden.

Den centrala delen av Trosa stad utgörs av en fornlämnings i form av ett äldre stadslager. Inom stadslagret finns byggnader som klassificerats som kulturhistoriskt intressanta, bland annat byggnadsminnena Rönnebo och Garvaregården. Inom fornlämningsområdet krävs tillstånd enligt Kulturmiljölagen (1988:950) för alla markarbeten och samråd ska ske med Länsstyrelsen vid byggnation. Strax väster om Trosa ligger Tureholms slott som också utgör ett byggnadsminne och som tillsammans med sin omgivande mark är av riksintresse för kulturmiljövården.

Exploateringstryck och balans

Exploateringstrycket i Trosa stad har varit högt sedan 2015 och intresset är fortsatt starkt även om också Trosa påverkas av förändringar i konjunktur och samhällsläge. Det gör att krav ställs på en framtätsyftande planering för orten och där kommunen tydligt kan redovisa den framtida inriktningen för Trosa stad.

Den höga inflyttningen under senaste tio åren har ökat efterfrågan och behoven av olika typer av lokaler och funktioner. Trosa kommun har under 2000-talet investerat

i utbyggnad av skolor, idrottshallar, samlingslokaler mm för att möta behovet. Utifrån prognoser inför framtiden väntas behovet inte vara lika stort på kort sikt men kommunen behöver ha en aktiv planering inför framtida behov.

I och med de senaste årens starka tillväxt behöver kommunen även peka på områden där andra värden prioriteras. Det kan handla om att utveckla parkområden och promenadstråk eller att i översiktsplanen förstärka den prioriterade grönsstrukturen. Detta blir särskilt viktigt i en växande tätort där kvaliteterna i stor utsträckning bygger på de gröna och blå värdena.

Utgångspunkter för utveckling av Trosa stad:

- Trosas karaktär av småstadsidyll bevaras och tydligt definieras
- Fortsätt bygga ut nya attraktiva boendemiljöer gärna med innovativa lösningar
- Stor hänsyn till värdefulla natur- och kulturmiljöer
- Reservera strategiskt värdefull mark
- Bevara prioriterade grönområden
- Bevara och förbättra tillgängligheten till stränderna
- Fortsätt utveckla befintlig bebyggelse
- Förtäta i centrala delar av Trosa stad utifrån stadens kulturmiljövården
- Fortsätt en utveckling där stadsbyggnadens årsringar tillåts synas i staden
- Om möjligt integrera bostäder och verksamheter
- Planera för en struktur som skapar förutsättningar för energieffektivitet och värmetetthet
- Gestaltning är viktigt vid planläggning av verksamhetsområden i exponerade lägen.

Nya boendeområden

Planförslaget för Trosa stad fortsätter bygga vidare på de långsiktiga utbyggnadsstrategierna att förtäta i befintliga tätorter och stärka prioriterade kollektivtrafikstråk. Utöver markerad ny bebyggelse i centrala lägen ger översiktsplanen

möjlighet till ytterligare förtätning där det är lämpligt. De prioriterade kollektivtrafikstråken riktar sig framförallt norrut mot Vagnhärads station och E4 men även stråket västerut via Västerljung har stor betydelse för utvecklingen av kommunens kollektivtrafik.

De tätortsnära fritidshusområdena Åda, Öbolandet, Stensund och Krymla knyts genom översiktsplanen närmre Trosa stad och omvandlingen till mer permanentboende sker successivt. Såväl i den västra som i den östra delen har kommunfullmäktige beslutat om att ta ut en exploateringsersättning per bostad i samband med nya etableringar vilka ska delfinansiera trafiksäkerhetshöjande åtgärder utmed Stensundsvägen, Västerljungsvägen och centralt i Trosa kopplat till nödvändiga åtgärder orsakade av ny bebyggelse. Områdena är tydligt geografiskt avgränsade och omfattar ett belopp per tillkommande bostad.

Nya boendeområden presenteras i webbkartan. Varje område redovisas med en kortare beskrivning av möjlig inriktning och faktorer som behöver särskilt utredas i kommande detaljplaneskede.

Bebyggelsestruktur och arkitektur

Centrala Trosa stad utgörs av ett riksintresse för kulturmiljövården genom den stadsplan och den struktur orten byggts ut utifrån. Långgatorna utmed Trosaån och de tvärgående gränderna med långsmala kvarter är typiskt för Trosa stad. Bebyggelsen är förhållandevis varierad med låg röd trähusbebyggelse i vissa delar medan andra präglas av pastellfärgade villor med stora glaspartier och snickarglädje. Däremellan finns modernare bebyggelse som tillkommit under senare tid. Även om Trosa stad utgör ett riksintresse och har känsliga kulturmiljöer måste varje tid få ge sin prägel på staden. Det är dock viktigt att visa hänsyn till omgivningen och försöka anpassa ny bebyggelse till det gamla. Det betyder inte att ny bebyggelse måste se ut som den gamla utan kanske snarare att fånga upp det som är typiskt för Trosa-hus. Det kan vara takvinklar, val av fönster, takmaterial, färgsättning o dyl.

Typiska Trosahus

Har sadeltak med lutning 27–38 grader.
Har tak som inte är högre än vägghöjden.

Har minst en fönsterbredds väggfält på båda sidor om fönstret utom för glasverandor och burspråk där väggfält saknas.

Har takutsprång.
Har ofta tillbyggnader på gårdssidan.

Har låga socklar.
Har träpanel som ibland delas av listverk.

Har tak täckt med tegel eller slätplåt.
Har entré med förstukvist eller glasveranda som ligger på gården.

Har fasader målade i falurött eller ljusa pastellfärger.
Har snickerier i avvikande färg.

Har höga eller kvadratiska fönster med kvadratiska eller höga rutor.

Har takuppbyggnader i fasadliv.
Har eller har haft symmetriska fasader.

Har ibland fönster, tak, verandor och fasadfält med individuella dekorationer.

Rekommendationer för nya hus i centrala Trosa

Husen bör ha rektangulär planform och ligga vid tomtgräns mot gatan eller ån.

Husen får förses med tillbyggnader på gårdssidan.
Husen bör ha en ca 40 cm hög sockel av puts eller natur-

Husen bör ha sadeltak med lutning mellan 27 och 38 grader.

Takuppbyggnader bör utgå frånnock och fasadliv samt vara täckta med sadeltak.

Ventilations- och rökkanaler bör gå till symmetriskt placerade skorstenar vid taknock.

Taken bör täckas med lertaktegel i matt röd kulör eller falsad skivplåt som målas röd, grön eller svart.

Fasaderna bör kläs med träpanel, som får vara stående eller indelad i olika fält med varierande riktningar.

Fasaderna bör målas med faluröd slamfärg eller täckmålas i ljusa kulörer.

- Fönstren bör vara kvadratiska eller höga med kvadratiska eller höga rutor.
- Fönstren bör placeras så att avståndet till ytterhörn, sockel eller takfot och nästa fönster är minst 90 cm.
- Fönsterfoder, taklister, vindskivor, verandor och förstukvistar får förses med olika typer av dekor, dock ej fönsterluckor.
- Snickerier och dekor bör målas med täckande färg som är ljusare än väggfärgen.
- Entréer bör ligga mot gården och får förses med förstukvist eller glasveranda.

Rekommendationerna ovan ska studeras i varje enskilt fall och anpassningar behöver göras utifrån plats och byggnad som provas.

Centrumförädling och verksamhetsmark

I Trosa stad är handel och service i stor utsträckning lokaliserad till området runt Trosa torg. Det finns även etablering vid Trosaporten men kommunen ser ett värde av en fortsatt utveckling av de centrala delarna. Inom området finns bibliotek, apotek, butiker, bank, restauranger, hotell och mycket mer. Att fortsätta ge goda förutsättningar för näringslivet är av högsta vikt för Trosa kommun. Även ytterligare bostäder skulle kunna stärka området på sikt.

Möjligheten att etablera nya verksamhetsområden är mycket begränsad i Trosa stad. Det kan finnas möjlighet till viss förtätning av befintligt område utmed Industrigatan och Bråtagatan något men kommunens studier har visat att endast Rådmansbackarna skulle kunna möjliggöra ny verksamhetsmark i Trosa stad. Med tanke på att efterfrågan på ny mark är stor har frågan haft hög prioritet i kommunen och nyligen antogs detaljplanen för Rådmansbackarna.

I webbkartan presenteras förslag på framtida verksamhetsområden samt även strategisk mark med inriktning på verksamheter. I beskrivningen presenteras respektive område samt viktiga faktorer att tänka på inför kommande detaljplanering.

Offentlig service

I Trosa stad redovisas en möjlig utbyggnad av Trosagården i framtiden. Idag finns inte behovet men i takt med att befolkningen blir äldre behöver beredskap finnas. Det låga barnafödandet har gjort att behovet av förskolor minskat de senaste åren. Detta kommer att fortsätta i skolan på sikt vilket betyder att det inte finns något tydligt behov att peka ut nya områden för skolor. Dock ser kommunen att vid en fortsatt utbyggnad av bostäder enligt översiktsplanen kan behov uppstå längre fram i planperioden. Därför behöver ett resonemang föras i kommunens lokalstyrgrupp över tid om möjliga lokaliseringar av en ny skola i Trosa stad.

Inom ramen för detaljplanen för Rådmansbackarna planläggs för en ny vårdcentral. Trosa kommun har träffat en avsiktsförklaring med Region Sörmland om att ersätta dagens Trosa vårdcentral med en ny vid infarten till Trosa. Dagens verksamhet byggdes ut under 1970-talet och i takt med att befolkningen ökat har behoven likaså.

Strategisk mark

I Trosa stad markeras områden som strategisk mark. Det betyder att områden står inför förändring inför framtiden men att exakt inriktning kan vara svår att uttala sig om idag. Som medborgare har det dock ett värde att känna till att kommunen någon gång ser en annan användning av marken jämfört med idag. Det kan handla om nya boendeytområden, verksamhetsområden eller en blandning av dessa. I webbkartan ger mer information om respektive område.

Urbana strandzoner,

prioriterad blåstruktur och prioriterad grönstruktur

Översiktsplanen pekar ut områden som prioriterad blåstruktur. Markeringen fungerar delvis på samma sätt som den prioriterade grönstrukturen där området ekologiska och allemansrättsliga värden lyfts fram. Syftet är också att tydliggöra områden som har betydelse för tätortens utveckling. De områden som är markerade är Trosaån från Trosa våtmark till Gästhamnen, Tureholmsholmsviken, inloppet till Trosa samt Östra och Västra Stadsfjärden. Trosaån har stor betydelse för upplevelsen av Trosa stad. genom de regelbundna årensningarna och båtplatser utmed strandpromenaderna och i hamnbassängen ger vattendraget orten sin karaktär och särart. Ån har också betydelse för fiskebeståndet i Östersjön och miljön som kapats vid Trosa kvarn när vandringshindret togs bort stärker den funktionen.

Inloppet till Trosa är en av kommunens entréer och av strategisk betydelse på kort och lång sikt. Att t ex

säkerställa tillräckligt djup i farleden är av betydelse såväl för invånare och besökare som för det lokala näringslivet. Stränderna längs stadsfjärdarna är viktiga för tätortens utveckling. Det kan både handla om att långsiktigt trygga båtplatser och gästhamn liksom att tillgängliggöra strandområdet eller möjliggöra byggnation, verksamheter eller parkmiljöer i strandnära läge. Utifrån den tidigare framtagna Kust- och strandplanen för Trosa stad har områden lämpliga för utveckling definierats liksom områden som är viktiga att bevara. Det betyder att det framför allt är utmed de norra stränderna av det markerade området som kan bli aktuella för tätortsutveckling medan naturvärden och bevarande prioriteras utmed de södra stränderna vid Tureholmsholmsviken. Befintliga anläggningar ska förstås vara kvar och kunna underhållas.

För stränder i anslutning till Trosa stad är intentionen att skapa en kombination av strandnära bebyggelse och förbättrad tillgänglighet vid platser som tidigare varit svåra att nå. Detta kan exempelvis uppnås genom krav på promenadstråk i samband med strandnära exploatering. Det förutsätts dock att bebyggelse som planeras inom strandskyddat område bidrar till att stadsmiljön utvecklas sammanhållet. I Trosa stad är utveckling utmed stadsfjärdarna och Trosaån av central betydelse för att tätortsutveckling och för att kommunen i stort ska kunna fortsätta växa på ett välplanerat sätt.

Grönstrukturen i Trosa stad består bl a av parker och bostadsnära grönområden. Utöver detta finns även Trosa våtmark och vattenområden som Trosaån och Stadsfjärdarna. Tillgången och tillgängligheten till bostadsnära natur och större strövområden är god. I planförslaget redovisas särskilt prioriterade, tätortsnära grönområden som pekas ut och bevaras. Dessa prioriterade grönstukturer har också stor betydelse som spridningsvägar för djur samt utgör viktiga områden för växter och insekter. I webbkartan redovisas prioriterad grönstruktur.

Trafik och kollektivtrafik

Trosa kommun har under senare år arbetat för att förbättra kopplingen mellan buss och tåg och därmed öka tillgängligheten för kommunens invånare. Tidigare har fokus framförallt varit i förhållande till norrgående tåg men nu har även anpassningar skett för att förbättra för södergående. Arbetet har också resulterat i en bättre tillgänglighet för boende i Västerljung och stärkta förbindelser därifrån både till Trosa stad och Vagnhärad. Sammantaget har kommunens arbete resulterat i att fler reser kollektivt där stråket mellan Trosa och Vagnhärad är särskilt tydligt. Utöver planering av kollektivtrafiken är arbetet att minska trängseln i centrala Trosa stad prioriterat. Det tidigare projektet Infart västra Trosa som syftade till att leda om trafik från de centrala delarna och leda trafik som saknade målpunkt inne i Trosa annan väg är avbrutet. Istället har kommunen tillsammans med Region Sörmland och Trafikverket initierat projektet Resväg västra Trosa. Målsättningen är att hitta åtgärder av olika omfattning som bidrar till att sprida trafiken mer jämnt över kommunen och därmed avlasta den riksintressanta stadskärnan.

